

Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Algısının Belirlenmesinde Afiş Kullanımı*

Salim UYAR**¹ & Ufuk KARAKUŞ²

Gönderilme Tarihi: 25 Ekim 2022 Kabul Tarihi: 05 Aralık 2022
DOI: 10.38015/sbyy.1194385

Öz:

Bu çalışmada 7. ve 8. sınıf düzeyindeki ortaokul öğrencilerinin çevreye yönelik algılarının afişler aracılığı ile belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilere yaşadıkları çevre hakkında algılarını yansıtan afişler hazırlanmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Seçilen grup Kocaeli ili Dilovası ilçesine bağlı devlet okulunda öğrenim gören öğrencilerdir. Araştırmacının bu bölgede görev yapması zaman ve iş gücü kaybını en aza indirmiş kolay ulaşılabilirlik açısından etkili olmuştur. Çalışmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması, desen olarak bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bulgulara görüşme formu aracılığı ile ulaşılmıştır. Çalışmanın analizi içerik analizi yaklaşımına göre yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin algıları, canlılar için özellikle de insanlar için vazgeçilmez olan çevrenin kurtarılması ve yaşatılmasına yöneliktir. Çalışmanın bulgularına göre çevre daha çok doğa ve toplum ilişkisi olarak tanımlanmıştır. Yaşanılan bölgedeki doğal ortam ve toplum arasındaki kopukluk, bu kopukluğun doğal ortama ve topluma verdiği zararlar dile getirilmiştir. İnsanların ekonomik beklentileri birinci sıraya koyması doğa ve toplum arasındaki kopukluğun birinci nedeni olarak göze çarpmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler eğitimi, çevre eğitimi, afiş ile eğitim.

Abstract:

In this study, it is aimed to determine the perceptions and thoughts of social studies students in the 7th and 8th grade levels through posters. Students were asked to prepare posters reflecting their thoughts about the environment they live in. The criterion sampling method was used to determine the study group. Here, "the basic understanding is the study of all situations that meet a predetermined set of criteria. The mentioned criterion or criteria can be created by the researcher. The selected group is the students of a public school in the Dilovası district of Kocaeli province. The fact that researcher is a professional in the region minimized time and labor loss and was effective in terms of easy accessibility, The study was conducted in a public school in Kocaeli-Dilovası. In the study, case study, one of the qualitative research models, was used as a holistic single case design. Findings were obtained through interview form.

Atf:

Uyar, S. & Karakuş, U. (2022). Ortaokul öğrencilerinin çevre algısının belirlenmesinde afiş kullanımı. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 6(2), 282-309. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1194385>

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-5989-8439

²Gazi Üniversitesi, Türkiye. Orcid ID: 0000-0002-2915-464X

*Bu çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Corresponding Author: salimuyar55@gmail.com

The analysis of the study was conducted according to descriptive content analysis approach. According to the results of the study, students' perceptions and views are aimed at saving and preserving the environment which is indispensable for living things, especially for humans. According to the findings of the study, environment is defined as the relationship between nature and society. The disconnect between the natural environment and the society in the region and the damages caused by this disconnect to the natural environment and society were expressed. The fact that people put economic expectations in the first place stands out as the first reason of the disconnect between nature and society.

Keywords: Social studies education, environmental education, banner education.

GİRİŞ

Çevre, varlıkların yaşamları boyunca etkileşim halinde oldukları ortamdır. Yaşam ve tabiat ayrılmaz parça olduğundan varlıklar için son derece önemlidir. Bununla birlikte insan hayatı ve doğal yaşam denge üzerine inşa edilmiştir. Buradaki en önemli etkileşim insanın yaşadığı alan ile kurduğu dengedir. Bu bağlantılara yapılan müdahaleler etkileşimin olumsuz yönde görülmesine ve çevre problemlerine yol açmaktadır (Yıldız, Sipahioğlu & Yılmaz, 2008).

İnsanoğlunun müdahalesinden etkilenen çevrede olumlu ya da olumsuz bazı değişmelerin meydana gelmesi kaçınılmazdır. Sanayi Devrimi ile birlikte kimyasal atıkların çoğalması ve bilimsel-teknolojik gelişmelerin meydana getirdiği kirlilikler çevreyi olumsuz yönde etkilemiştir. Bu anlamda canlıların yaşam alanı olan çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi konusunda bireylerin bilinçlenmeleri önem kazanmaktadır. Çevre eğitimi, çevrenin korunması için tutumların, değer yargılarının, bilgi, becerilerin geliştirilmesi ve çevre dostu davranışların gösterilmesi, bunların sonuçlarının görülmesi sürecidir (Erten, 2004).

Çevre biz insanlar için bir yaşam kaynağı, hayatımızı devam ettirebilmemiz için insanlara sunulmuş eşsiz bir armağandır. Bu durum yüzyıllardır böyle iken insanoğlunun dikkatini çekmemiştir. Bir başka deyişle insanların günümüzdeki kadar kötü davranmamış olması, insanların çevreyi dikkate almalarını engellemiştir. Özellikle 19. yy.'dan sonra insanların çevreyi hiç kirletmedikleri kadar kirletmeye başlamaları, bu dikkatin zamanla çekilmesini sağlamıştır. Tüm insanlar için ortak yaşam noktası olan çevre, özellikle bilim, sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmelerle beraber kendini büyük bir tehlikenin içinde bulmuştur. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için çevreyi bilinçsizce tüketmeye başlamaları, bu tüketim esnasında çevreye hiçbir yardımda bulunmamaları hem doğal çevremiz hem de insanlar için tehlike haline gelmiştir.

Alan incelendiğinde çevre ile ilgili birçok araştırma yapıldığı görülmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretimi alanında çevre bilincinin ve duyarlılığının ortaya konmasında afiş kullanımının ya da görsel materyallerin etkisinin ne düzeyde olduğunu belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmamıştır. Sosyal Bilgiler dersinin diğer disiplinler ile olan bağlantısını düşündüğümüzde bu disiplinlerde yapılmış araştırmalara rastlanmaktadır.

Ateş ve Karatepe, (2013) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin, “çevre” kavramına yönelik algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada öğrencilerin 105 ayrı metafor ortaya koyması bu kavramı tek bir metafor tarafından gösterilmesinin zor olduğunu göstermiştir. En çok başvurulan algısal ifadelerin; *hayat* (f22), *evimiz* (f18), *insan* (f15), *nefes* (f12) ve *aile* (f10) metaforları olduğu görülmüştür. Başvurulan metaforlara

bakıldığında üniversite öğrencilerinin, ‘çevre’ kavramıyla ilgili temel bir bilince sahip olduklarının söylenebileceği görülmüştür.

Gökçe, Kaya, Aktay ve Özden (2007) hazırladıkları çalışmada İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen “İlköğretim Öğrencileri Çevre Tutum Ölçeği (İÇTÖ)” ile toplanmış ve verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin tutumları, “cinsiyet”, “akademik başarı düzeyi”, “baba ve annenin eğitim düzeyi” ve “ailenin gelir düzeyi” gibi bağımsız değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çevreye yönelik tutumlarının cinsiyet ve akademik başarı düzeyine göre farklılaştığı görülürken, baba ve annenin eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Çevre Eğitimi

İnsanoğlunun çevreye karşı duyarsız tutumları çevrenin günden güne kendini kaybetmesine, kendini yenileme imkânın azalmasına sebep olmuştur. Ne zamanki insanlar çevreye verdikleri zarardan kendileri de etkilenince adım atmışlardır.

Dünya geneline baktığımızda çevre ile ilgili durumlarda daha hassas olunduğu, insanların bu konuda gereken eğitime önem verdikleri göze çarpmaktadır. Ülkemizde çevre ile ilgili hassasiyet ve duyarlılığa baktığımızda insanların daha sorumsuz, gerekli önemi ve farkındalığı göstermediği görülmektedir. Bu sorunun temelinde insanların çevreye yönelik hareketlerinin sadece bilgiye yönelik olmasından kaynaklanmaktadır. Bilginin davranışa dönüşmediği ortamda çevreden fayda beklemek yanlış bir davranış olacaktır. İnsanların çevreyi hafife almaları, ayrı bir uzmanlık alanı olduğunu görmemeleri bu sorunların devamını getirecektir (Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Tematik Paneli, 2003).

Çevre eğitimi, formal ya da informal eğitim yoluyla bireylere çevresel farkındalık, ekolojik bilgi, tutum, değer kazandırmak ve kaynakların akla yatkın kullanımı konusunda etik sorumluluklar sağlamayı amaçlayan hayat boyu süren, (IEEP, 1994) disiplinlerarası bir eğitimidir.

“Çevre eğitimi üzerine yapılan uluslararası çalışmaların bulgularına göre, bireylerin çevre eğitimini en verimli şekilde alabilecekleri öğretim seviyesi ortaöğretimdir. Çevre eğitiminin amaçlarına ulaşabilmesindeki en önemli faktör ise öğretmendir ve doğal olarak ortaöğretim öğretmenleri de çevre eğitimi verecek şekilde yetiştirilmelidirler” (IEEP’ten aktaran Ünal & Dımışki, 1999).

İnsan sayısının her geçen gün arttığı dünyada çevreyi korumak için atılacak adımların toplumun en temel yapısı olan çocuklardan başlaması gerekmektedir. Çocukların çevre algılarının ne boyutta olduğu, çevreyi nasıl algıladıklarını bilmek ve görmek son derece önemlidir. Çevreye karşı bilinçli, duyarlı bir nesil yetiştirmek ise verilecek eğitimle yakından ilgilidir. Öğrencilerin çocukluk döneminde karakter oluşumunun yaşandığı çağlarda çevre öneminin çocuklar tarafından benimsenmesi son derece mühimdir. Bu beklentinin karşılanması o çağda verilen eğitimle yakından ilgili olmakla beraber geliştirilen öğretim programlarının, ders içeriklerinin, öğrenci için algılanır seviyede olması gerekir. Üst kademelerde eğitime devam etme oranı ülkemizde olduğu gibi çoğu dünya ülkesinde de ilköğretime devam etme oranından az olduğu

için çevre bilincinin özellikle ilköğretim çağında kazandırılması, çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereklidir. Bu bilincin sürekli canlı tutulması, her kademede sürdürülebilir hale getirilmesi, çevre eğitiminin temelde sağlam olmasıyla ilgilidir (Uzun & Sağlam, 2006).

Çocuklarda tabiat bilincinin aşılması gerekliliktir. Çocuklara yaşamları boyunca bu muhteva çerçevesinde bilinçli olmaları için gerekli eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Yalnızca kendi bölgeleri değil, canlıların yaşamlarını sürdürdükleri her yer için gerekli hassasiyeti göstermeleri sağlanmalıdır. Bu çerçevede çevre eğitimi, doğaya karşı sorumlu ve duyarlı davranabilmek için gerekli istek ve beceriyi geliştirir. Korumacı davranışlar oluşturmak amacıyla, bireylerin ve grupların doğayı anlamalarına yardımcı olan disiplinler arası bir öğrenme yaklaşımıdır (Sağlam & Uzun, 2005).

Doğadaki sistemin bir parçası olan insanın yaşamını devam ettirebilmesi için yaşadığı ortamı koruması ve ona uyum sağlaması gerekmektedir. İnsanın yaşadığı ortamı kendine uyarlamaya çalışması hem insan hem de doğal ortam için geri dönülmez zararlara neden olacaktır. İnsan ve doğanın uyum sağlaması sistemdeki dengenin korunması anlamına gelmektedir (Uşak, 2009).

Bu dengenin korunması günümüzde çok daha fazla önem taşımaktadır. İnsanoğlu kendi çıkarları için doğayı gereğinden fazla amaçlarına alet ettiğinden, tehlikenin boyutu geçmişe göre ileri boyutlardadır. Bu problemin önüne geçmek çevrenin kâinat için önemini ne olduğunun farkında olan bireyler yetiştirmekten geçer. Bu bilince, özelliklere sahip bireyler yetiştirmek için sosyal bilgiler dersi çok önemli bir görevi üstlenmektedir.

Sosyal Bilgilerde Çevre Eğitimi

Sosyal Bilgiler dersi çevre açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu önem hem Sosyal Bilgiler dersinin tanımı ve amaçlarından hem de iyi ve etkin vatandaş yetiştirme amacı olan Sosyal Bilgiler dersinin varlık sebebinden kaynaklanmaktadır. Bu özelliklere sahip bireyleri yetiştirmede Sosyal Bilgiler dersi çok ayrı bir yere sahiptir. Sosyal Bilgiler öğretim programının genel amaçlarının bir kısmı bu özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesini amaçlamaktadır.

Özellikle çevre eğitimi açısından Sosyal Bilgiler programının; 2, 6, 11, 14 ve 17. genel amaçları; öğrencilerin çevre konusunda sahip oldukları hakları bilmesini ve kullanmasını, içinde yaşadığı çevreyi tanımasını, özelliklerini bilmesini, çevre ile karşılıklı ve sağlıklı bir etkileşim içine girmesini, bilim ve teknolojiyi sürdürülebilir gelişmeye uygun bir şekilde kullanmasını, toplumsal bir varlık olarak kendisini ve çevresini olumsuz etkileyecek olaylara ve sorunlara karşı duyarlı olmasını ve bu dünyanın bir parçası olduğu bilincini vererek bu sorunların çözümü noktasında etkin bir katılım göstermesini hedeflemiştir.

Doğayı bozanın yine insan olduğu düşünüldüğünde, iyileştirme işinin de yine insanlara ait olduğunu unutmamalıyız. İnsanlar bunu hatırladığında doğanın toparlanması için büyük bir adım atılmış olacaktır. Temiz ve düzenli bir çevrenin, uygar bir hayat tarzının temel şartı olduğunu daima hatırlamak ve hatırlatmak zorundayız. Bu anlayışın toplumun her kesimine ulaşması temelden başlayan bir eğitim anlayışıyla olmaktadır. Bu eğitim okul öncesi çağdan başlayarak her eğitim kademesinde dikkatle verilmesi, üzerinde titizlikle durulması gereken bir durumdur (Güney, 2002, s. 8)

Problem Durumu

Yapılan bu araştırma ile bireyin hayatında önemli bir yere sahip olan çevrenin öğrencilerin hayatındaki yeri ve öneminin ne düzeyde olduğunu görmek hedeflenmiştir. Farkındalık seviyelerinin nasıl olduğu anlamak ve bu konudaki algılarını ortaya koymak önem arz etmektedir. Çevre konusunda farkındalığın belirlenmesi, sahip olunan algının ortaya çıkarılmasında sözlü mesajlara oranla görsel öğelerin etkisinin daha fazla olacağı düşünülmektedir. Çevre sorunlarının ve kirliliğinin yoğun yaşandığı Kocaeli'nin Dilovası ilçesinde, öğrencilerin çevreye ilişkin görüşlerinin, duyarlılıklarının, tutumlarının ve algılarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Öğrencilerin yapılan çalışmalara bizzat dâhil olmaları kazandırılacak amaç ve kazanımların hedefe ulaşması noktasında önemli rol oynayacaktır ve öğretmenlerin de bu konuda yeterli donanıma ve yönlendirme yetilerine sahip olmaları gerekmektedir.

Öğrencilerin çevre konularını öğrenmelerinde ve çevre duyarlılığı kazanmalarında, çevre algılarının ortaya konmasında yapacakları afişler de ele alınacak durumlardan bir tanesidir. Bu kapsamda uygulanacak yöntem, öğrencinin hem görsel hem de uzamsal zekâ alanlarını kullanmasını gerektirecek becerileri barındırmaktadır. Birden fazla zekâ alanının etkinliğe dâhil edilmesi öğrenmenin gerçekleşmesi adına itici bir güç olacaktır. Bu etkilerin değerlendirilmesi ve öğrenciye yansımalarının ne boyutlarda olduğunu görme noktasında, yapılacak çalışma önemli ipuçları verecektir.

Öğrencilerin yapılan çalışmalara dâhil olmaları, yaparak yaşayarak öğrenme temelli amaç ve kazanımlara ulaşılmasında önemlidir. Bu görüş temel alınarak yapılacak çalışmada öğrencilerin çevreyi önemsemeleri ve çevre duyarlılığı göstermeleri hedeflenmiştir. Bu çalışma ile 7. ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin yaşadıkları çevreye bakış açıları ve zihinlerindeki çevre algısının nasıl olduğu ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç ortaokul öğrencilerinin çevre algılarının ne düzeyde olduğunu görmek ve yaşadıkları çevre hakkındaki düşüncelerini belirlemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada verilere ulaşmak için nitel araştırma modellerinden durum çalışması, desen olarak 'bütüncül tek durum deseni' kullanılmıştır.

Sosyal bilimlerin değişik alanlarında yazılmış pek çok araştırma kitabı durum çalışmalarına yer vermez. Bunun nedeni durum çalışmalarının temel araştırma stratejileri arasında görülmemesidir. Bazı kaynaklar durum çalışmalarını, anket ve deney gibi diğer bazı araştırma çalışmalarına başlamadan önce yapılan bir ön keşif çalışması olarak tanıtır. Durum çalışmalarının kültür analizi (etnografya) veya katılımcı gözlem türü çalışmalarla karşılaştırılması da alan yazında yaygın olarak karşılaşılan bir durumdur (Yin'den aktaran Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 313). Bunun temel nedeni, durum çalışmasının temel varsayımları ile bu tür nitel araştırma yöntemlerinin temel varsayımları arasında benzerlik olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nitel yöntemlere benzer şekilde, durum çalışması da bir sınıf, bir

mahalle, bir örgüt gibi doğal bir çevre içinde gerçekleştirilir ve çalışmaya konu olan ortam veya olayların bütüncül bir yorumunu hedefler. Bunlara ek olarak 1960 ve 1970'ler boyunca sosyal bilimlerde gözlenen pozitivist egemenliği, durum çalışmasını az sayıda sosyal bilimcinin uğraştığı bir nitel araştırma alanı olarak bırakmıştır. Oysa 1980'lerden itibaren durum çalışmasına gösterilen ilginin arttığı görülmektedir. Bu alanda yapılan yayınların sayısındaki hızlı yükseliş bu artan ilginin önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Hartley'den aktaran Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 313).

“Durum çalışması; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir” (Yin'den aktaran Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 313).

Nitel araştırma modellerinden olan durum çalışmaları, bilimsel sorulara cevap aramada kullanılan ayırt edici bir yaklaşım olarak görülmektedir. Durum çalışmalarını bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır. Yazara göre durum çalışmaları bir varlığın zamana ve mekâna bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği araştırmadır. İncelenen varlık bir okul (alan içi) olabileceği gibi birden fazla okul da olabilir. Alan içi çalışmalarda tek ya da daha fazla durum çalışılabilir (Mc-Milandan aktaran Büyüköztürk ve diğ. 2013).

Bütüncül Tek Durum Deseni

Bütüncül tek durum deseninde adından da anlaşılacağı üzere tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul) vardır. Üç durumun var olduğu alanlarda kullanılır. Bu araştırmada kullanacağımız durum üçüncü durumdur. Bu duruma göre; daha önce kimsenin ulaşamadığı ya da çalışmadığı durumlar, bütüncül tek durum deseni kullanılarak çalışılabilir. Böyle durumların çalışılması da daha sonraki araştırmacılar için daha önce bilinmeyen belirli bir konunun su yüzüne çıkması ve daha sonra yapılacak araştırmalara temel oluşturması ya da yol göstermesi açısından önemlidir. (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 326-327).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği üzere “temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir” (s.140).

Seçilen grup Kocaeli ili Dilovası ilçesine bağlı bir devlet okulu öğrencileridir. Çalışmanın yürütüldüğü bölgede hava kirliliğinin fazla olması öğrencilerin çalışmaya katılmalarında, ilgi göstermelerinde etkili olmuştur. Araştırmada, 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasından not ortalaması 75,00 puan üzeri olan 50 öğrenci seçilmiştir. 75 puan ve üzeri öğrencilerin seçilmesinde, öğrencilerin çalışmaya olan ilgi ve alakalarının yüksek olması, bilişsel-duyuşsal yeterliliklerinin çalışma için uygunluğu etkili olmuştur. 50 öğrencinin bireysel olarak çizdiği afişlerden 10 tanesi seçilmiş ve çalışma bu 10 afiş ile yürütülmüştür. 50 öğrenci içerisinde 10 afişin belirlenmesinde, öğrencilerin çalışmaya karşı tutumu, afişlerin amaca uygunluğu, isteklilik durumları ve gösterdikleri özen etkili olmuştur. Bu 10 öğrencinin afişleri hakkındaki düşüncelerini ve yaşadıkları çevre hakkındaki algılarını öğrenmek için görüşme formu hazırlanmıştır. Afişler ve görüşme formu verileri, çalışmayı oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bulgularına, afişler ve görüşme formu yaklaşımı ile ulaşılmıştır. “Görüşme yaklaşımı görüşme sırasında irdelenecek bir sorular veya konular listesini kapsar. Görüşme formu yaklaşımı benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır”. (Patton’dan aktaran Yıldırım & Şimşek 2013, s. 150). Görüşmeyi gerçekleştirecek kişi soruların temelinden ayrılmayacak şekilde hem önceden hazırlanmış soruları sorma hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Görüşmenin seyrine göre sorularda ve konularda esnemeler olabilir. “Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir”. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 150).

Yapılan bu çalışmada katılımcılara yaşadıkları çevre ile ilgili düşüncelerini yansıtan afişler hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu ile katılımcılardan, çevre, yaşadıkları çevre ve hazırladıkları afişler ile ilgili bilgiler toplanmıştır. Görüşme formu 11 soru ile oluşturulmuştur. Üç farklı uzman görüşüne başvurularak yapılan düzenleme ile 2 soru çıkartılmış ve görüşme formu 9 soru şeklinde düzenlenmiştir. Uzman görüşleri sonucu çıkarılan iki soru, verilecek cevapların birbirine yakın olması sebebiyle çıkartılmıştır. 9 soruluk görüşme formunda ilk 5 soru katılımcıların çevre kavramına ve yaşadıkları çevreye karşı bakış açılarını belirlemeye yöneliktir. Diğer 4 soru ise katılımcıların hazırladıkları afişler ile ortaya koydukları, zihinlerinde canlandırdıkları çevre kavramına yönelik düşünceleri belirlemeye yöneliktir. Görüşme 10 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma öncesinde öğrenciler çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgilendirilmişlerdir. Gönüllülük anlayışının esas olduğu bildirilmiştir. Görüşmeler ders yapılmayan bir sınıfta sessiz bir ortamda yürütülmüştür. Görüşmeler sırasında, ses kayıt cihazı ile kayıt tutulmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizi, içerik analizi yaklaşımına göre yapılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen verilerle kodlama yoluyla temalara ulaşılır. Temel amaç elde edilen verileri açıklayabilecek anlamlı kavramlara ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramlaştırılması, sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, benzerlik gösteren verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde toplayarak ve bunları okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 259)

Görüşmelerdeki ses kayıtları araştırmacı tarafından dinlenerek Word’e aktarılmış ve görüşme transkriptleri oluşturulmuştur. Öğrenci isimleri kodlanarak verilmiştir. Daha sonra bu transkriptler içerik analizi yöntemine göre analiz edilmiştir.

Yapılan bu çalışmada elde edilen veriler içerik analizi anlayışına uygun olarak, elde edilen verilerden kodlama yoluyla temalara ulaşılmıştır. Daha sonra bu temalar okuyucunun anlayacağı bir dille yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın verilerinin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan bulgular ve analizleri sunulmuştur.

Şekil 1. Afiş 1

‘Yok, etme var et’ sloganıyla yola çıkan öğrenci yaşadığı çevreyi olması gereken ve olan şeklinde resmetmiştir. ‘Bir yanda atıklar, çöpler, fabrikalar ve bacalarından çıkan zehirli gazlar diğer yanda ise hayalinde var olan temiz, sağlıklı çevre mevcuttur. İnsanlar böyle yaşamaya devam ettikçe dünya günden güne eriyerek yok olacaktır. Dünya bir müddet sonra bu kirliliği kaldıramayarak yaşanılmaz hale gelecektir. Dünyayı korumak için elimizden gelen çabayı göstermemiz gerekir.’

Şekil 2. Afiş 2

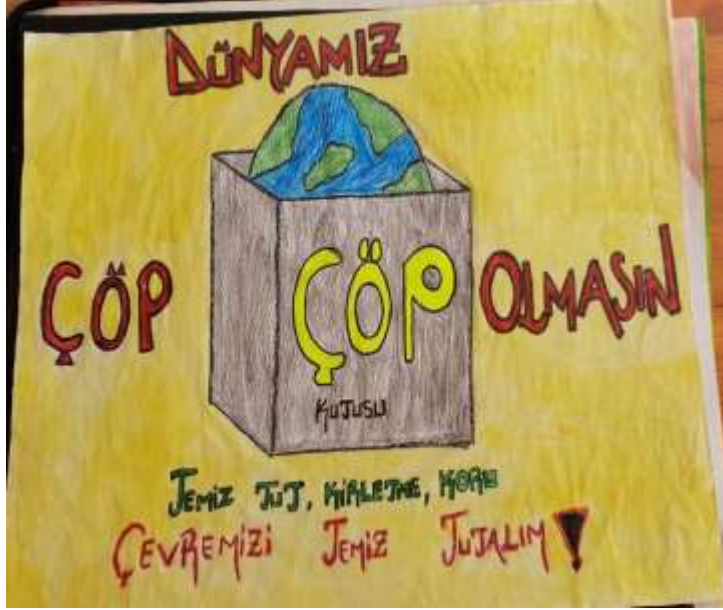
‘Otuz yıl daha tükendi’ sloganıyla düşüncelerini ifade eden öğrenci fabrikalar ve dumanların içinde kalan tek bir ağacın doğada kalma, hayatını devam ettirme mücadelesini resmetmiştir. ‘Ben bu çalışmada yaşadığım çevreden oldukça etkilendim. Bir ağacın ortalama ömrü insandan

daha uzundur. Bizler ömrümüz boyunca bizler için çalışan bu bitkilerin değerini bilmiyoruz ve bu gidişle hepsi tükenecek, tüketeceğiz, tükeneceğiz... Yaşadığım yer Türkiye'nin sanayi bölgesi olduğundan çevremizde yeşillik adına pek bir şey bulunmaz. Bizler de bu konudan muzdarip olduğumuz için çalışmamda fabrikaları kullandım. Resmin orta kısmında bir kara parçasında kurumuş ve yaprakları dökülmüş bir ağaç vardır. Bu ağaç fabrika dumanlarının etkisinden diğerlerine nazaran biraz daha az etkilenmiş ve bu hale gelinceye kadar insanlığa hizmet etmiş bir ağaç. Bu çalışmayı inceleyen kişi şunu hissetmeli: Küçükken yeşil boya kalemini alıp ağaçlar, çiçekler çizen çocuklar şimdi ise bütün renklerden vazgeçip siyah boya kalemleri ile dumanlar fabrikalar çiziyor.

Şekil 3. Afiş 3

'Dünyamız duman üstünde dönmesin' sloganıyla düşüncelerini ifade eden öğrenci, yaşadığı bölgedeki fabrikalara ve fabrikalardan çıkan dumanlara dikkat çekmiştir. Yaşanılan alanın yılın büyük bir zamanında dumanlar altında olması yaşanılan çevrenin havasının çok fazla kirli olması böyle bir betimlemenin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Şekil 4. Afiş 4

'Dünyamız çöp olmasın' sloganıyla düşüncelerini yansıtan öğrenci özellikle hava kirliliği olmak üzere çevre kirliliğine dikkat çekmiştir. 'ne yazık ki gürültü, hava kirliliği, su kirliliği, vb. sorunlardan dolayı çevremiz sürekli zarar görmektedir. Bu sorunların çözülmesi, çevrenin korunması ve daha sağlıklı bir yaşam sürmemiz için çevrenin korunması gerekmektedir. Çevrenin korunmasında insanlar büyük rol oynar. Örneğin denizleri ve çevremizi temiz tutarak, çöplerimizi çöp kutusuna atarak, fabrika bacalarına filtre takarak, ağaçlandırma yaparak çevremizin korunmasına katkı sağlayabiliriz.'

Şekil 5. Afiş 5

'Kirli suda yaşam olmaz' sloganıyla düşüncelerini dile getiren öğrenci su canlılarının kirlilik dolayısıyla hayatlarının yok olduğundan bahsetmiştir. 'Su haricinde yaşamını sürdüren canlıların hayatı nasıl kıymetli ise su canlıları için de aynı şey geçerlidir. Bunun bilincinde olmak ve bu duruma ayak uydurmak en büyük sorumluluklarımızdandır. Dünyada yaşayan canlıların ortak özelliklerinden bir tanesi de suya olan bağımlılıklarıdır. Su olmaz ise hayatta olmaz. Dikkat çekmek istediğim nokta, insanların bilinçsizce yaptıkları davranışlar sonucu su canlılarının yok olması ve sudaki hayatların son bulması. Bu çalışma ile bu noktalara dikkat çekerek insanların bir nebze olsun bilinçlenmelerine katkı sağlamaktır.

Şekil 6. Afiş 6

'Elindekini kıymetini bil' sloganı ile düşüncelerini yansıtan öğrenci şunları ifade etmiştir: 'İnsanlar öncelikle yaşadıkları yakın çevreden başlamalıdır çevrelerini korumaya. Temiz bir çevrede yaşamak insanların kendi elindedir. Bu konuda her birey kendi üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiği vakit çevre istediğimiz gibi temiz yaşanılır bir alan olur. Bu sebeple herkes elindekini yakın çevresindekini korumalı ve sahip çıkmalıdır. Bu davranış genele yayıldığı zaman çevre doğrudan istenilen bir ortam haline gelecektir.

Şekil 7. Afış 7

'Daha geç olmadan uyan' sloganıyla düşüncelerini yansıtan öğrenci yaşadığı çevredeki olguyu anlatırken, her geçen zamanın çevrenin aleyhinde işlediğinden bahsetmiştir. Dünyayı kum saatinin dökülen kumlarına benzeten öğrenci, geçen her vakitte dünyanın parça parça eriyerek güzelliklerini kaybettiğini dile getirmiştir. Hiçbir şey için geç olmadan insanların uyanması ve üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelerini istemiştir.

Şekil 8. Afış 8

‘İstiyorsan yaşamayı korumalısın doğayı’ sloganıyla düşüncelerini ifade eden öğrenci yakın çevresinde maruz kaldığı çevre olayını ele alarak sorunun kaynağının fabrika bacalarından çıkan zararlı gazlar olduğunu anlatmıştır. Bu durumun değiştirilerek tam tersi bir hal almasını yine bölgede yaşayan insanların sağlayabileceğine dikkat çekmiştir.

Şekil 9. Afiş 9

‘Yeşil dünya yeşeren umutlar’ sloganıyla yola çıkan öğrenci yaşadığı çevre yansımalarını kullanarak aslında yaşanılması gereken veya hayali kurulan çevre arasında duygusal bir bağ kurarak problemi çarpıcı bir biçimde afişe yansıtmıştır.

Şekil 10. Afiş 10

Öğrenci bu afişte zararlı atıkların oluşturduğu tehlikeye değinmiştir. Doğadaki canlıların bu tehlike karşısında doğayı koruma ve doğaya sahip çıkma davranışına vurgu yapmıştır.

Çevre kavramı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Tablo 1. Çevre Kavramına İlişkin Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kod lar	Frekans	Toplam Frekans
Canlı	İnsan	8	24
	Hayvan	6	
	Bitkiler	6	
	Diğer canlılar	4	
Yaşam Alanı	Doğal ortam	5	14
	Yeşil ortam	2	
	Yaşanılan yer	5	
	Beşeri ortam	2	
Yaşanılan Çevre	Solunan hava	1	4
	Fabrika	2	
	Beton yapılar	1	

Tablo 1 incelendiğinde çevre kavramına ilişkin oluşan 11 farklı kodlamanın frekans değeri 42'dir. Bu kodlamalar 3 farklı kategoride toplanmıştır.

'İnsan' ve 'yaşanılan yer' kodlamasına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar:

Ö 1: İnsanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca hayatlarını sürdürdükleri yaşam alanı, yaşayabildikleri ortam çevredir.

Ö 4: İnsanlar ve diğer canlıların uyum içinde yaşadığı ortamdır.

Yaşadığımız bölgedeki insanların, fabrikaların, beşerî unsurların, çevre hakkındaki düşüncelerinize etkisi nelerdir?

Tablo 2. Yaşadığımız Bölgedeki İnsanların, Fabrikaların, Beşerî Unsurların, Çevre Hakkındaki Düşüncelere Etkisine İlişkin Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Geçim Kaynağı	İnşaat	1	13
	Fabrika	8	
	Sanayi	4	
Toplumsal Tutum	Hastalık	2	18
	Duyarsız davranış	6	
	Bilinçsizlik	5	
	Sorumluluk	3	
	Üzüntü	2	
Kirliliğin Nedenleri	Kirli Toprak	5	19
	Çöp	4	
	Duman-kirli hava-atıklar	6	
	Su kirliliği	4	
Doğadaki Canlılar	Topraktaki canlı	2	4
	Hayvanlar	2	
Ekolojik Denge	Ağaç kesme	3	4
	Doğal denge	1	

Tablo 2 incelendiğinde oluşan 16 kodlamanın frekans değeri 58'dir. Bu kodlamalar 5 farklı kategoride toplanmıştır.

'İnsan', 'duman-kirli hava-atıklar' kodlamasına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar:

Ö 2: Yaşadığım çevrede insanlar çevreye karşı bilinçsiz davranıyor. Örneğin insanlar ağaçları kesip yerine evler, fabrikalar, vb. yapıları çok rahat yapabiliyorlar bunu gözlemliyorum. Kesilen ağaçların yerine yapılan fabrikalar doğayı kirletiyor.

Ö 5: Sanayi bölgesinde yaşadığımız için, balkona çıktığımda ağaçtan çok fabrika ve dumanlarını görüyorum. Küçüklüğümde hep şöyle düşünürdüm; özellikle çizgi filmlerde çevre ile ilgili düşüncelerim kuşlar, böcekler, yeşillikler, ağaçlardı. Şimdi ise yaşadığım çevrem baktığımda bunların hayalimdeki gibi olduğunu söylemek çok zor. Yaşadığım çevrenin bu hale gelmesinde baş unsur insanlar olduğu için, hayalimdekiler değil de gerçeklerle yüz yüze olduğumu anladım.

Yaşadığımız çevrenin insanlar ve sizin üzerinizdeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tablo 3 Yaşanılan Çevrenin İnsanlar ve Sizin Üzerinizdeki Etkisi İlişkin Oluşan Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Toplum Sağlığı	Sağlık	5	12
	Astım	2	
	Bronşit	2	
	Kanser	3	
Hava Kirliliği	Asit yağmuru	1	5
	Zararlı gazlar	4	
İnsan Doğa Çatışması	Doğa insan ayrışması	3	11
	Maddi çıkar	3	
	Betonlaşma	2	
	Doğal unsur tahribi	2	
	Toprak verimsizliği	1	
Toplumsal Hareketlilik	Göç	1	1
Toplumsal Tutum	Kabullenme	2	7
	Bilinçsiz davranış	5	

Tablo 3 incelendiğinde 14 kodlamanın frekans değeri 36'dır. Bu kodlamalar 5 farklı kategoride toplanmıştır.

'Sağlık' ve 'bilinçsiz davranış' kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar:

Ö 7: Yaşadığım çevrenin genel olarak fabrikalarla kaplı olması insanlara iş imkânı sunmaktadır. Bu imkânlardan dolayı insanlar doğanın kirlenip yok olmasını göz ardı etmektedir. Bu da yetişen yeni neslin bilinçsiz ve duyarsız olmasına etki yapıyor, çünkü insanlar kötü örnek oluyor.

Ö 9: Yaşadığım bölgedeki insanlarda astım, bronşit çok sık rastlanan hastalıklardan bunun sebebi de büyük oranda kirli hava sahamız. Örnek verecek olursak kardeşim astım, bronşit hastasıdır. Belli bir süre köy hayatından sonra hastalığında düzelmeler olmuştu. Tekrar bu

bölgeye geldiğimizde hastalığı devam etmeye başladı.

Yaşadığınız bölgedeki insanların, fabrikaların, beşerî unsurların bulunduğunuz doğal ortama etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tablo 4. Yaşanılan Bölgedeki İnsanların, Fabrikaların, Beşerî Unsurların Bulunduğunuz Doğal Ortama Etkilerine İlişkin Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Doğal Kaynaklar	Dere	3	13
	Toprak	5	
	Su	5	
Canlı Varlıklar	Canlı	3	9
	Orman canlısı	6	
Doğal Alan Kullanımı	Fabrika yapımı	3	12
	Betonlaşma	2	
	Fabrika gazları-kirli atık	7	
Doğa Tahribi	Ağaç kesimi	3	13
	Canlıların tahribi	7	
	Doğal yaşam tahribi	3	
Doğa Eğitim İlişkisi	Eğitim	2	6
	Okul	1	
	Anne-baba eğitimi	3	
Doğal Kaynakları Kullanma	Tüketim	1	1
Doğal Çevre	Yeşil alan	3	7
	Doğal yaşam alanı	4	
Doğaya Karşı Tutum	Sorumsuzluk	3	3

Tablo 4 incelendiğinde oluşan 18 kodlamanın frekans değeri 64'tür. Bu kodlamalar 8 kategoride toplanmıştır.

'Canlıların tahribi', 'fabrika gazları-kirli atık' kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar:

Ö 8: Ben doğal kaynakların tüketilmesinde bir sakınca görmüyorum. Sonuçta doğal ortam ve bu ortamda bulunan kaynaklar insanların ve diğer canlıların kullanması için var. Ancak insanlarımız bu doğal kaynakları kullanırken çevreye zarar veriyor. Sonuçta bu doğada sadece insanlar yok hayvanlar, böcekler, su canlıları, doğal ortam zarar gördüğü zaman bu canlıların yaşam alanı yok oluyor. Bu hayvanların nesli tükenmeyle karşı karşıya kalıyor. İnsanlar su kaynaklarını, havayı dilediği kullanamıyor.

Ö 9: İnsanların gerekli hassasiyetleri göstermemeleri, fabrikaların geceleri, biriktirdikleri gazları salmaları hava kirliliğini çok fazla artırmaktadır. Fabrika atıklarının doğaya verdiği tahribatın düşünülmemesi, böcekleri, hayvanları, canlıları yok etmektedir.

A-Bulduğunuz yakın çevrenizdeki insanların doğal kaynakların tüketilmesi konusundaki duyarlılıkları hakkında ne düşünüyorsunuz?

B- Doğal kaynakların tüketilmesinin sizin ve yakın çevrenizdeki insanların üzerindeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tablo 5. Bulduğunuz Yakın Çevrenizdeki İnsanların Doğal Kaynakların Tüketilmesi Konusundaki Duyarlılıkları ve Doğal Kaynakların Tüketilmesinin Yakın Çevrenizdeki İnsanların Üzerindeki Etkisine İlişkin Kodlar, Tema, Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Ekonomi	Sanayi	2	10
	Fabrika	3	
	Maddi kazanç	5	
Kirlilik	Duman	4	8
	Pis Koku	4	
Doğal Kaynak Kullanımı	Tüketim	5	5
Toplumsal Hareketlilik	Göç	7	7
Kaygı Duyma	Gelecek nesil	4	4
Doğaya Verilen Zarar	İsraf	6	14
	Yoketme	5	
	Atık	3	
Tutum ve Davranış Gösterme	Farkındalık	4	9
	Örnek davranış	5	
Toplum Sağlığı	Hastalık	8	8
Kurtarıcı Unsurlar	Aile	3	3
Duyarlılık Düzeyi	Umursamazlık	6	13
	Cahillik	2	
	Bilinçsiz olma	5	

Tablo 5 incelendiğinde oluşan 18 kodlamanın frekans değeri 81'dir. Bu kodlamalar 10 kategoride toplanmıştır.

'Göç', 'umursamazlık', 'hastalık', 'israf' kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar:

Ö 7: Bulduğum çevrede insanların bu konuda çok fazla hassasiyetli olduğunu söyleyemeyeceğim. Ancak geçmiş dönemlere oranla daha fazla önem verdiklerini söyleyebilirim. Örneğim bulunduğum çevredeki fabrikaların yerleşim yeri içinden kaldırılıp daha uygun yerlere taşınacağı söylenmektedir. Bunun iyi bir durum olduğunu söyleyebilirim. Bir başka örnek ise ilçemiz çöplüğünün yerleşim yerine yakın olması ve insanları aşırı rahatsız etmesi, insanlar bu durumun ortadan kalkması için yazın eylemde bulundular. İnsanların artık yaşadığı çevreyi daha fazla umursadığını düşünüyorum. Bu fabrika atıklarından dolayı sular kirlenmeye başladı. Toprak kirlendi, hava kirlendi, insanlar artık sadece iş var diye burada durmuyor. Kendini düşünmeye başladı insanlar, temiz yerlere gitmeye hayatları için güzel yerlere taşınmaya başladılar.

Ö 10: Doğal kaynaklar tüketilirken çok bilinçsiz davranılıyor. Doğal kaynaklar insanlar için çok büyük öneme sahip. Örneğin su o kadar önemli ki dünyada ne kadar yer kapladığına bakabiliriz, hatta insan vücudunun bile büyük bir kısmı sıvıdır. Canlılar için hayati öneme sahiptir. İnsanlar her türlü ihtiyaçlarında suları kullanmalarına rağmen, israf ve kirlenme konusunda gerekli hassasiyeti göstermiyorlar.

Yaşadığınız çevrenin hazırlamış olduğunuz afişe yansımaları hakkında ne düşünüyorsunuz.

Tablo 6. Yaşadığınız Çevrenin Hazırlamış Olduğunuz Afişe Yansımalarına Soruya İlişkin Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Ekonomik Beklenti	Sanayi	6	12
	Fabrika	6	
İstenilen Doğa	Ağaç	1	3
	Yeşillik	2	
Doğanın Zarar Görme Nedeni	Duyarsız insan	5	20
	Çıkarıcılık	4	
	Tüketim	2	
	Su kirliliği	3	
	Fabrika atıkları	6	
Farkındalık Oluşturma	Dikkat çekmek	1	2
	Bilinçli davranış	1	
Kirlilikten Etkilenen Canlılar	Deniz canlıları	2	2
Doğanın Varlığı	Yaşam kaynağı	3	3

Tablo 6 incelendiğinde oluşan 13 kodlamanın frekans değeri 42'dir. Bu kodlamalar 6 kategoride toplanmıştır.

'Fabrika', 'duyarsız insan', 'fabrika atıkları' kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar:

Ö 6: Ben afişimde iki ayrı dünya ele aldım. Birinde insanın hayal ettiği güzellikler; temiz hava, yeşil ağaçlık alanlar, tertemiz akan suların olduğu bir çevre, birde yaşadığım çevreyi anlatan, yaptığımız hatalar sonucu ortaya çıkan dünya var; yanmış ağaçlar, kirli akan sular, temiz olmayan hava var. Yaşadığım çevre ve bundan yola çıkarak hayalimde nasıl bir yer olduğunu göstermeye çalıştım.

Ö 4: Afişimin oluşumunda öne çıkan unsurların başında fabrikalar geliyor. Fabrikalardan çıkan dumanlar bir sis bulutu gibi havayı kaplıyor ve çoğu zaman göz gözü görmüyor. Çevremdeki çoğu insan bu durumun farkında olduğu halde onlarda yaşadığı ortamın etkisinde kalarak çevreyi önemsemez hale gelmişler. İlham kaynağım fabrikalar ve çevreye karşı duyarsız insanlar oldu.

Çizmiş olduğunuz afişteki görsel ve sloganın oluşmasında sizi yönlendiren düşünce ilham kaynağı nedir?

Tablo 7. Afişteki Görsel Ve Sloganın Oluşmasında Öğrenciyi Yönlendiren Düşünceye İlişkin Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
İnsanların Tutumu	Sorumsuzluk	2	4
	Duyarsızlık	2	
Yaşanılan Çevre	Kirli doğa	5	7
	Tahrip olan doğa	2	
İlham Kaynağı	Fabrika	3	5
	Su canlıları	2	
Kitle İletişimin Etkileri	Haber programları	1	1
Toplum Sağlığı	Hastalıklar	2	2

Tablo 7 incelendiğinde 8 kodlamanın frekans değeri 19'dur. Bu kodlamalar 5 farklı

kategoride toplanmıştır.

‘Kirli doğa’, ‘su canlıları’ kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar: Öğrenci 5: İlham kaynağım hem kendim şahit olduğum hem de haberlerde dikkatimi çeken su canlıların kirlilikten dolayı hayatlarının son bulması oldu. Benim afişimde suda yaşayan bir balık var bu balığın yarısı kirli suyun içerisinde ve çürümüş ölmüş durumda, diğer yarısı temiz su içerisinde sağlıklı bir görünümde. Bu durumun sebebinin biz insanlar olduğunu göstermek istedim. Diğer canlılarında aynı duruma düşmemesi için insanlara mesaj vermek istedim. Daha fazla canlı yok olmasın.

Öğrenci 3: Bir gün odamdaki camdan bakıyorum, odam hem denizi hem bahçemizi görüyor. Bahçede tek bir ağaç gözüme çarptı ve onunda yaprakları dökülmüş, kendini salmış bir haldeydi. Sonrasında kendime dediğim şeydi biz beş kişilik bir aileyken bir ağaca bakamıyoruz. Bu düşünce tam kafamdan silinmek üzere iken gözlerim denize takıldı denizin üzerindeki siyah bulut kümelerinden neredeyse deniz görünmüyor diye, neden böyle diye kendi kendime düşündüm. Yeşil ve mavi rengin yerine neden siyah renk kaplı her yer şeklinde düşündüm ve bunu afişte göstermek istedim. İlham kaynağım buydu.

Hazırlamış olduğunuz afişteki slogan ile vermek istediğiniz mesaj nedir?

Tablo 8. Afişteki Slogan ile Verilmek İstenen Mesaja İlişkin Kodlar, Tema ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Toplumsal Kaygı	Kuraklık	1	5
	Susuzluk	2	
	Kirli hava	2	
Toplum-Doğa Devamlılığı	Birlik beraberlik	3	17
	Gelecek kuşak	3	
	Sağlıklı yaşam	5	
	Empati	2	
	Başka hayatlara saygı	4	
Sahip Çıkma	Sorumluluk alma	4	9
	Bilinçli olma	5	
İstenilen Çevre	Temiz hava	3	3

Tablo 8 incelendiğinde oluşan 11 kodlamanın frekans değeri 34’tür. Bu kodlamalar 4 farklı kategoride toplanmıştır.

‘Sağlıklı yaşam’, ‘bilinçli olma’ kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar: Öğrenci 3: Etrafımızım fabrikalarla örülmesinin bir gün doğada bizim yaşam kaynağımız olan ihtiyaçların tükenmesine kadar devam etmesi, geri dönülmez bir yol açabilir. Bunu şimdiden insanlara göstermek istedim. Elimizi çabuk tutup grinin kasveti yeşili boğmadan bir an önce insanları bilinçlendirmeliyiz. Ne de olsa bir ağaç kırk yıl.

Öğrenci 2: Eğer insanlar sağlıklı bir çevre istiyorsalar öncelikle kendi davranışlarından başlamlıdırlar işe. İnsanlar çevre yararına hareketler sergilemedikçe çevreden nasıl iyi bir dönüş bekler. İnsanların duyarlı, sorumluluk sahibi, bilinçli davranmaları gerektiğini istedim. Çünkü her davranışın bir dönüşü olmaktadır.

Hazırladığınız afişle iletmek istediğiniz mesaj nedir?

Tablo 9. Afişle Verilmek İstlenen Mesaja İlişkin Kodlar, Tema Ve Frekans Değerleri

Temalar	Kodlar	Frekans	Toplam Frekans
Toplum Beklentisi	Duyarlılık	6	18
	Sorumluluk	5	
	Bilinçli olma	4	
	Davranış gösterme	3	
Gelecek Nesillerin İnşası	Mutlu gelecek	3	10
	Gelecek kuşak	4	
	Başka hayatlara saygı	3	

Tablo 9 incelendiğinde oluşan 7 kodlamanın frekans değeri 28'dir. Bu kodlamalar 2 kategori halinde gruplanmıştır.

'Duyarlılık', 'sorumluluk', kodlarına ilişkin öğrencilerin vermiş olduğu bazı cevaplar: Öğrenci 1: İnsanlardan bulunduğumuz çevredense yeni bir hayat, yeni bir çevre hayal etmelerini istiyorum. Bu konu hakkında duyarlılık göstermelerini, yaşanabilecek bir hayatın bizlerin elinde olduğu göstermeye çalıştım. Bu konu hakkında üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelerini istiyorum.

Öğrenci 2: Günümüzde insanlar çevre kirliliğine, hava, su, toprak kirliliğine isyan ediyorlar. Ancak bu durumu kendilerinin oluşturduklarının farkında değiller. İsteğim şu ki afişimi gördüklerinde her şeyin sebebinin kendi davranışlarının sonucu olduğunu görmelerini sağlamaktır. Hayal ettikleri çevre için nasıl davranmaları gerektiğini göstermeye çalıştım. Bilinçli, duyarlı davranışlar göstermeleri gerektiğini gösterdim.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada ortaokul düzeyindeki öğrencilerin yaşadıkları çevre hakkındaki algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerden yaşadıkları çevreyi yansıtan afişler çizmeleri istenmiştir. Afişler vasıtası ile yaşadıkları çevre hakkında ne düşündükleri, nasıl bir çevre arzuladıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerden daha ayrıntılı bilgiler toplamak ve yaşadıkları çevre hakkında duyuşsal eğilimlere ulaşmak için görüşme formu oluşturulmuş, öğrencilerle birebir görüşme yapılmıştır. Afişlerden ve yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular içerik analizine uygun olarak analiz edilmiştir. Bu bölümde ise, yapılan analizler sonucu elde edilen bulgulara dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

Yapılan araştırmanın vermiş olduğu genel düşünce, 13-14 yaş grubundaki öğrencilerin görüş ve algıları, canlılar için özellikle de insan için vazgeçilmez olan çevrenin kurtarılması ve yaşatılmasına yöneliktir. Çevreyi genel anlamda doğa ve toplum ilişkisi olarak tanımladıkları görülmüştür. İnsanların doğaya karşı kayıtsız olmadıkları ancak gerekli sorumlulukları yerine getirmediği tespit edilmiştir.

"Çevre Kavramı Hakkındaki Düşünceleriniz Nelerdir?" sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin çevre tanımının merkezine 'insan' temasını koydukları tespit edilmiştir. 10 katılımcıdan 8'i ilk olarak insan temasını dile getirmiştir. Akabinde ise canlılar, hayvanlar, bitki örtüsü ve doğal ortam gelmektedir. Bu sonuç bize göstermektedir ki 13-14 yaş grubundaki öğrencilerin çevre algılarının temelinde insan olduğu, diğer unsurların ise insan faktörüne bağlı olarak değişkenlik gösterdiği ve insan ekseninde şekillendiğidir.

“Yaşadığınız Bölgedeki İnsanların, Fabrikaların, Beşerî Unsurların, Çevre Hakkındaki Düşüncelerinize Etkisi Nelerdir? sorusuna ilişkin sonuçlar yaşanan bölgenin çevre hakkındaki düşüncelere etkisi incelendiğinde fabrikaların, duyarsız davranışların, zehirli-kirli atıkların, dumanlı hava sahasının öğrencilerin çevre algısına tamamen hâkim olduğu görülmektedir. Veriler incelendiğinde bu soruya ilişkin oluşan 16 adet kodlama içerisinde en sık tekrarlananın ‘fabrika’ olduğu görülmektedir. Gerekçe olarak; bölgedeki fabrikaların yaşam alanları ve yerleşim alanları ile tamamen iç içe olması düşünülmektedir. Öğrencilerin fabrika atıklarını görmeleri, insanların duyarsız davranmaları, dumanlı hava sahasına zamanlarının neredeyse tamamında maruz kalmaları, bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

“Yaşadığınız Çevrenin İnsanlar ve Sizin Üzerinizdeki Etkisi Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde yaşanan çevrenin sağlık üzerinde büyük bir olumsuz etkiye sahip olduğu görülmektedir. Verilere bakıldığında soruya ilişkin oluşan 14 kodlama içerisinde ‘sağlık’ kavramının %50’lik bir tekrarlanma sayısını bilinçsiz davranış kavramı ile paylaştığı görülmüştür. Maddi çıkarların ve bilinçsiz davranışların insan sağlığını ikinci plana attığı düşünülmektedir. Kanserli hastalara, astım ve bronşitli hastalara öğrencilerin bizzat yakın çevrelerinden örnek göstermeleri bunun en açık örneklerinden biridir. Çevrenin bu halde olmasının temelinde toplumun duyarsız ve bilinçsiz davranışları olmakla beraber, bu etki sadece insanlar üzerinde değil doğal kaynaklar ve çevre dengesini de etkiler hale gelmiştir. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, bitki örtüsünün yok edilmesi, toprak, hava, su kirliliğinin çok olması hem insanlar üzerinde hem de doğal yaşam alanları üzerinde tehlike oluşturmaktadır. Su canlılarının doğal yaşam alanlarının kirlenmesi, toprak kirliliğiyle habitatların yok olması başlıca örneklerdir.

“Yaşadığınız Bölgedeki İnsanların, Fabrikaların, Beşerî Unsurların Bulduğunuz Doğal Ortama Etkileri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların çoğu, fabrika gazları ve zehirli atıkların doğal yaşama zarar verdiğini belirtmiştir. Şöyle ki soruya ilişkin oluşan 18 kodlama içerisinde %80’lik tekrarlanma oranıyla ‘fabrika gazları-kirli atık, canlıların tahribi’ göze çarpmaktadır. Bu durumun doğal hayatta bulunan canlıların, doğal ortamlarının bozulduğu ve büyük oranda tahrip olduğu düşünülmektedir. İnsanlar ve diğer canlılar için olmazsa olmaz olan doğal kaynaklarımızın (toprak, su, hava, vb.) işlevini kaybetmesi canlılar için zararlı hale geldiği tespit edilmiştir. Bu durumların ortaya çıkmasında, bireylerin sorumluluktan kaçması özellikle anne-baba eğitiminin çocuklara olumsuz yansımaları ve çocukların gerekli hassasiyeti göstermedikleri tespit edilmiştir. Maddi beklentilerin doğanın önüne geçtiği tespit edilmiştir. Toplanan veriler ışığında bu uyumsuzluğun ve problemin temel sebeplerinden birinin toplum- eğitim ilişkisinin yetersiz olduğudur. Anne – baba eğitim düzeyi, eğitimden beklentinin düşük olması duyarsız kişilerin sayısının artmasında önemli faktör olarak tespit edilmiştir.

“Bulduğunuz Yakın Çevrenizdeki İnsanların Doğal Kaynakların Tüketilmesi Konusundaki Duyarlılıkları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz? Doğal Kaynakların Tüketilmesinin Sizin ve Yakın Çevrenizdeki İnsanların Üzerindeki Etkisi Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde sağlık, göç, israf, umursamazlık ve maddi kazanç kavramları göze çarpmıştır. Soruya ilişkin temalar incelendiğinde oluşan 24 kodlama içerisinde %80-%70-%60’lık oranlarla ‘sağlık’ ‘göç’ ‘umursamazlık’ kodlarının tekrarlandığı tespit edilmiştir. Sorumsuz ve duyarsız davranışlar, fabrika dumanları ve atıkların varlığı yaşanan

çevrenin ülkenin en fazla hava kirliliği olan yerlerden biri olduğu düşüncesini kanıksatmıştır. Kanser, astım, bronşit gibi hastalıkların bölgede sık rastlandığı dile getirilmiştir. Yaşanılan çevrenin bu vb. hastalıkları tetiklediği anlaşılmıştır.

Elde edilen veriler göstermiştir ki çevre kirliliğinin fazla olması hem toplumsal hareketlilik hem de toplumsal kaygı açısından önemli durumları ortaya koymuştur. İnsanların yaşadıkları bölgeden göç etmeyi düşünmesi, gelecek nesiller için kaygı duyması, kuraklık, susuzluk, yaşanılabilir bir ortamın kalmayacağı endişesi dile getirilmiştir. Bu durumun toplumsal hareketliliğe neden olduğu (göç) görülmüştür. Çevre ve toplum arasındaki ilişkinin kuvvetli ve sağlıklı olmasının yolunun eğitimden geçtiği vurgulanmıştır. İlişkinin saygı duyma, duygudaşlık kurma, farkındalık oluşturma, duyarlı olma, temiz bir çevrede yaşamak için davranışta bulunma gibi tutumlara sahip olmakla mümkün olacağı dile getirilmiştir. Bu davranışların ortaya çıkması duyarlı anne-baba, ailede verilen sağlam eğitim ve ardından okullarda çevre bilincinin aşılmasına yönelik faaliyetlerin artırılması olarak dile getirilmiştir.

“Yaşadığınız Çevrenin Hazırlamış Olduğunuz Afişe Yansımaları Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde; katılımcıların sanayi, fabrika ve fabrika atıkları üzerine yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen veriler incelendiğinde 13 kodlamanın olduğu ve bu kodlar içinde %60 lık oranla ‘sanayi-fabrika-fabrika atıkları’ temalarının sık tekrarlandığı belirlenmiştir. Sanayinin, fabrikaların ve dumanların yerleşim yeri ile iç içe olması katılımcıların düşüncelerinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Yapılan afişlerde bu üç faktörün olduğu ve olmadığı durumlar hayal edilip düşünceler aktarılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar daha temiz, yeşilin çok olduğu, hava kirliliğinin olmadığı, insanların yaşadıkları çevreye sahip çıktığı bir ortamı hayal etmişlerdir. Bu düşünceler ışığında afişler oluşmuştur.

“Çizmiş Olduğunuz Afişteki Görsel ve Sloganın Oluşmasında Sizi Yönlendiren Düşünce İlham Kaynağı Nedir?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde ilham kaynağının kirli doğa, bilinçsiz ve duyarlı davranışlar olduğu tespit edilmiştir. Soruya ilişkin oluşan 13 kod içerisinde ‘kirli doğanın’ %50’lik bir oranla tekrarlandığı ve en çok değinilen olgu olduğu görülmüştür. Çevrelerindeki insanların maddi çıkarları birinci öncelik yapmaları, doğa için gerekli bilinç ve duyarlılığı göstermemeleri öğrencilerin bu sonuçları oraya koymasında etkili olmuştur. Kirli doğanın varlığı, yaşanılır bir çevrenin oluşturulması için hedef belirlemede ve bu amaç doğrultusunda yapılacak çalışmalarda itici bir unsur olmuştur

“Hazırlamış Olduğunuz Afişteki Slogan ile Vermek İstedığınız Mesaj Nedir?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde oluşan 12 kodlama içerisinde %60’lık bir oranla bilinçli olmanın net bir şekilde öne çıktığı tespit edilmiştir. Yaşanılan çevrenin bu halde olmasında temel unsurun insanların bilinçsiz davranışları, çevreyi ve çevredeki diğer canlıları önemsememeleri olmuştur. Kanser, astım, bronşit gibi sağlık problemlerinin sık görülmesi olağan bir durum gibi algılanmaktadır. İnsanların kendi sağlıklarını hiçe saymaları, doğanın yok oluşuna dur dememeleri, sorumluluk ve bilinç düzeyinin ne boyutta olduğunu göstermektedir. Eğer insanlar sağlıklı bir çevre istiyorlarsa öncelikle kendi davranışlarından başlamalıdır işe. “İnsanlar çevre yararına hareketler sergilemedikçe çevreden nasıl iyi bir dönüş bekler. İnsanların duyarlı, sorumluluk sahibi, bilinçli davranmaları gerektiğini

isterdim. Çünkü her davranışın bir dönüşü olmaktadır.” Bu düşünceler mesajın ne olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur.

“Hazırladığımız Afişle İletmek İstedığınız Mesaj Nedir?” sorusuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde ‘duyarlılık’, ‘sorumluluk’, ‘mutlu gelecek’ gibi kavramların ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Oluşan 7 kodlama içerisinde %60’lık bir oranla “duyarlılığın” ön plana çıktığı görülmüştür. Arzu edilen çevreye ulaşabilmenin yine biz insanların bilinçli, duyarlı davranışları ile mümkün olabileceği vurgulanmıştır. Bu durumun oluşmasında insanların bireysel olarak sorumluluktan kaçma davranışında bulunması gelmektedir. Bir diğer sonuç da insanların duyarlılık anlayışının sadece düşünceden ibaret olduğu ve davranış gösterme noktasında gerekli hassasiyeti göstermemeleridir.

Bulgular genel olarak incelendiğinde karşımıza iki ana tema çıkmaktadır. Bunlar doğa ve toplum temalarıdır. Öğrenciler çevreyi genel olarak doğa ve toplum arasındaki bağlantı üzerine inşa etmişlerdir. Doğayı doğal kaynaklar ve çevre dengesi üzerine kuran öğrenciler toplumu ise daha çok doğaya hâkim olan taraf olarak belirtmişlerdir. Bu hâkimiyet daha çok doğadan aşırı yararlanma, doğal kaynakları bilinçsizce tüketme, doğayı kirletme ve doğaya zarar verme şeklinde karşımıza çıkmıştır. Doğadan bu şekilde yararlanmanın sebebi olarak insanların maddi çıkarları öncelik haline getirmeleri olmuştur. Durum bu şekilde olunca, öğrenciler doğanın insanlara cevabından bahsetmiştir. Bu cevap daha çok tahrip olan doğanın sağlığını kaybetmesinden ötürü bölgede yaşayan insanların da sağlıklarından olmalarıyla sonuçlanmıştır. Her tarafın fabrikalarla ve fabrikaların bacalarından çıkan dumanlarla kaplanması, insanların ve fabrikaların iç içe girmesi bölgenin bazı sağlıksal problemlerden dolayı göç vermesine sebep olmuştur. Bir o kadar insan da bu durumu kabullenerek yaşamına devam etmektedir. Öğrenciler bu duruma çözüm olarak eğitimi göstermişlerdir. Bu eğitim ise anne –baba ile ailede yani temelde başlayıp sosyal çevre ve okulla sağlamlaştırılarak içselleşmiş hale getirilecek bir çevre eğitimidir.

Çevre eğitiminin amacı bireyi sadece çevre hakkında bilgilendirmek değil, çevreyi koruyup geliştirecek tutum ve davranışların kazanmasını da sağlamaktır.

Toplumumuzda ortaya çıkan problemlerinden biri de bilinçlenme konusunda ortaya çıkan eksikliklerdir. Bu konuda yeterli eğitimi almamış bireyler, çevrenin gelecek nesiller için de yaşam kaynağı olacağını düşünemez.

Aksoy ve Karatekin, (2012) çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından bir değerlendirmesini yapmayı amaçlamışlardır. Bu hedef doğrultusunda Türkiye’de altı farklı üniversitenin eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarında her sınıf düzeyinde öğrenim gören 1587 öğretmen adayına “bilgi, duyuşsal eğilim, davranış ve bilişsel beceri” bileşenlerinden oluşan çevre okuryazarlığı anketi uygulamışlardır. Betimsel tarama yöntemi kullanılan bu araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının orta düzeyde çevre okuryazarı olduklarını görmüşlerdir. Öğretmen adaylarının çevre okuryazarlıkları üzerinde gelir düzeyinin bir etkisinin olmadığını görmüşlerdir. Cinsiyet, çevre merak düzeyi, ailede çevreye duyarlı birey bulunma durumu, doğal alanlarda bulunma sıklığı, çevresel aktivitelere katılma sıklığı ve üniversitede çevre eğitimi dersi alma değişkenlerinin etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Elde edilen sonuçların, eğitim sistemi içine girecek olan bireyleri, çevre

okuryazarı yapmak için gerekli olan unsurları görme noktasında önemli ipuçları vereceği düşünülmektedir.

Aydın ve Çepni, (2012) yaptıkları çalışmada Karabük ilindeki ikinci kademe ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarını bazı değişkenler açısından değerlendirmek istemişlerdir. Araştırmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye ilişkin olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bize ait çalışmada ise öğrencilerin çevre algılarının daha çok çevrenin kurtarılmasına ve yok edilmesinin önlenmesine yönelik olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan ortaya çıkan sonuçta düşüncelerin farklılaştığı tespit edilmiştir.

Seçgin, Yalvaç ve Çetin (2010) çalışmalarında sosyal bilgiler ile fen ve teknoloji programlarını yakından ilgilendiren çevre konusunda, ilköğretim öğrencilerinin zihinsel yapılarındaki kavramlar ve çevre sorunlarını algılayış biçimlerini karikatürler aracılığıyla tespit etmeyi amaçlamışlardır. Yapılan içerik analizi sonucunda öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin karikatür yorumlarında yer alan kavramların kullanılma sıklığı incelenmiş; bu karikatürlerde en çok küresel ısınma, kirlilik, kuraklık, doğal denge, duyarsızlık, bilinçsizlik, insan gibi kavramların tekrarlandığı tespit edilmiştir. Bizim yaptığımız çalışma sonuçlarında da benzer temaların sıklıkla dile getirildiği belirlenmiştir.

Zengin ve Kunt, (2013) çalışmada ortaokul öğrencilerinin ağaç ve çevreye yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Analizler sonucunda, öğrencilerin ağaç ve çevreye yönelik tutumları; cinsiyet ve yaşadıkları yer bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterirken öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Öğrencilerin, ormanların yararını çoğunlukla insan yaşamı üzerine gördükleri tespit edilmiştir.

Öneriler

Çevre değerlerine sahip çıkan saygı duyan bir toplum istiyorsak öncelikle bireylerin doğru bilgilere ulaşmasını sağlamalıyız. Bu hedefe de sağlıklı bir çevre eğitimi ile ulaşmak mümkündür. Eğitim insanlara “bilgi”, “beceri”, “değer” kazandırmalı, sorumluluğunu bilen insanların oluşmasına katkı sağlayacak şekilde olmalıdır.

Ülkemizde hem eğitim düzeyinin yetersiz olması hem de insanların şahsi çıkarlarını çevrenin üzerinde görmesinden dolayı insanlar çevre duyarlılığı hakkında gerekli hassasiyeti göstermemektedir. Çevre eğitimi bu noktada önemli rol alacaktır.

Bu çalışmada örneklem olarak başta hava kirliliği olmak üzere çevre sorunlarının yoğun bir şekilde yaşandığı Dilovası ilçesi seçilmiştir. Ülkemizde çevre sorunlarının hissedildiği diğer yerleşim birimlerindeki öğrencilerin çevre tutumları incelenebilir ve elde edilen bulgular karşılaştırılabilir.

Etik Metin

Bu makalede araştırma ve yayın etiği kuralları takip edilmektedir. Makale ile ilgili her türlü ihlalin sorumluluğu yazar/yazarlara aittir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, B., & Karatekin, K. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 7(1), 1423-1438. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2858>
- Ateş, M., & Karatepe, A. (2013). Üniversite öğrencilerinin “küresel ısınma” kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (27), 221-241.
- Aydın, F., & Çepni, O. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Karabük ili örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 189-207.
- Bildik, G. (2011). *İlköğretim 7. Sınıfta verilen çevre konusunun öğrencilerin çevresel tutumu ve çevre bilgisi üzerine etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Tematik Paneli. (2003). *Çevre ve sürdürülebilir kalkınma tematik paneli öngörü raporu*.
- Erten, S. (2014). Çevre eğitimi ve çevre bilinci nedir, çevre eğitimi nasıl olmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı*, 25, 65-66.
- Gall, M., Borg, W., & Gall, J. (1996). *Educational research an introduction*. (6. Baskı). Longman.
- Gökçe, N., Kaya, E., & Özden, M. (2007). Elementary students' attitudes towards environment. *Elementary Education Online*, 6(3), 452-468.
- Güney, E. (2002). *Genel çevre kirlenmesi*. Çantay.
- IIEP. (1994). *UNESCO-UNEP-IIEP: Environmental Education Series*. 2018 tarihinde Environmental Education Activities for Primary Schools: <http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000963/096345eo.pdf>
- Isababayeva, A. (2013). Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turcic. *Turkish Studies (Elektronik)*, 8(6), 299-308.
- Karakuş, U., Palaz, T., Kılcan, B., & Çepni, O. (2012). Sosyal bilgiler müfredatında yer alan " çevre sorunları" konularının öğretiminde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 363-376.
- Karatekin, K. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. [Yayınlanmamış doktora tezi], Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Parlak, M., & Yıldırım, U. (2004). *Çevre sorunlarına çağdaş yaklaşımlar*. Beta.
- Patton, M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. B. Demir, Çev.) Pegem.
- Sağlam, N., & Uzun, N. (2005). Ortaöğretim kurumlarında çevre eğitimi ve öğretmenlerin çevre eğitim programları hakkındaki görüşleri. *XIV. Eğitim bilimleri Kongresi*. Pamukkale Üniversitesi.
- Seçgin, F., Yalvaç, G., & Çetin, T. (2010). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin karikatürler aracılığıyla çevre sorunlarına ilişkin algıları. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 391-398.
- Sipahioğlu, Ş., Yıldız, K., & Yılmaz, M. (2005). *Çevre bilimi*. Gündüz Eğitim.
- Şimşekli, Y., Yıldırım, Z., Kasapoğlu, A., Kandemir, A., Genç, H., Örün, İ., & Sarıbiyık, S. (2005). *Çevre Bilimi*. Lisans.
- UNESCO. (1978). *Final Report: Intergovernmental conference on environmental education*. Tblisi. 2018 tarihinde <http://unesdoc.unesco.org/images/>
- Uşak, M. (2009). *Çevre Bilimi*. Anı.

- Uyar, S. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çevre algısının belirlenmesinde afiş kullanımı*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye
- Uzun, N. (2007). *Orta öğretim öğrencilerinin çevreye yönelik bilgi ve tutumları üzerine bir çalışma*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye
- Ünal, S., & Dımışki, E. (1999). Unesco-Unep Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye'de Ortaöğretim Çevre Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 16-17"*, 142-154.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Zengin, U., & Kunt, H. (2013). Ortaokul öğrencilerinin ağaç ve çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 10(23)*, 155-165.

EXTENDED ABSTRACT

Poster Use In Determining The Environment Perception Of Social Students

Introduction

The environment is a source of life for us humans, a unique gift offered to people so that we can continue our lives. While this has been the case for centuries, it has not attracted the attention of humanity. In other words, the fact that people have not behaved so badly as today has prevented people from paying attention to the environment. Especially after the 19th century, the fact that people started to pollute the environment as much as they never polluted, this attention has been drawn over time. The environment, which is the common life point for all people, has found itself in great danger, especially with the developments in science, industry, and technology. The fact that people start to consume the environment unconsciously to meet their needs, and that they do not help the environment in a good way during this consumption, has become a great danger and threat to both our natural environment and people.

Since human beings use nature too much for their own interests, the extent of the danger is higher than in the past. To prevent this problem is to raise individuals who are aware of the importance of the environment for the universe. Social studies course undertakes a very important task in order to raise individuals with this awareness and characteristics.

Method

The aim of this research is to see the level of environmental perceptions of secondary school students and to determine their thoughts about the environment they live in.

In order to reach the data in the research, a case study, one of the qualitative research models, and a 'holistic single case design' as a design were used.

In this study, the criterion sampling method was used. As Yıldırım and Şimşek (2013) stated, “the basic understanding is to study all situations that meet a predetermined set of criteria. The criteria or criteria mentioned here can be created by the researcher or a previously prepared criteria list can be used” (p.140).

Analysis of Data

The analysis of the data in the study was carried out according to the content analysis approach. We reached the themes through coding with the data obtained according to this approach. The main purpose is to reach meaningful concepts that can explain the obtained data. For this purpose, it is necessary to conceptualize the collected data first, then organize it logically according to the emerging concepts and determine the themes that explain the data accordingly. The basic process in content analysis is to collect similar data within the framework of certain concepts and themes and to interpret them by arranging them in a way that the reader can understand (Yıldırım & Şimşek, 2013, p. 259).

Discussion And Conclusion

In this study, we aim to reveal the perceptions of secondary school students about the environment they live in. We aimed to learn how they perceive and see the environment they live in. For this purpose, we asked students to draw posters reflecting their environment. It has been observed through the posters what they think about the environment they live in and what kind of environment they desire. In order to obtain more information that is detailed from the students and their affective tendencies about the environment they live in, an interview form was created and one-on-one interviews were conducted with the students. The findings obtained from the posters and interviews were analyzed in accordance with the descriptive content analysis. In this section, the results that emerged based on the findings obtained because of the analyzes and the recommendations based on these results will be included.

The general idea of the research, the views, and perceptions of the students in the 13-14 age group is aimed at saving and maintaining the environment, which is indispensable for living things, especially for humans. We have seen that they define the environment as a relationship between nature and society in general. We have observed that people are not indifferent to nature but do not fulfill the necessary responsibilities.

When the findings are examined in general, two main themes emerge. These are nature and society themes. Students built the environment on the connection between nature and society in general. The students who built nature on the balance of natural resources and the environment stated that society as the party that dominates nature. This dominance has mostly appeared in the form of excessive use of nature, unconscious consumption of natural resources, polluting nature, and harming nature. The reason for benefiting from nature in this way is that people prioritize material interests. When this was the case, the students talked about nature's response to humans. This response resulted in the people living in the region losing their health, mostly due to the loss of health of the destroyed nature. The fact that all sides are covered with factories and the smoke coming out of the chimneys of the factories, and people and factories are intertwined, caused the region to migrate due to some health problems. Many people accept this situation and move on with their lives. The students showed education as a solution to this situation. This education, on the other hand, is an environmental education that starts with the parents, that is, in the family, and will be internalized by strengthening it with the social environment and school.

"International Journal of New Approaches in Social Studies - IJONASS" is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).